

ТАҚРИЗ

ба фишурдаи диссертатсияи доктории Наимзода Қудратулло Қаҳор дар мавзуи «Шавкати Бухорой ва мақоми ӯ дар адабиёти форс-тоҷик» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси– 10.01.00 -Адабиётшиносӣ (10.01.01 - Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ)

Диссертатсияи Наимзода Қудратулло Қаҳор аз ҷиҳати интиҳоби мавзӯ тоза, ҷолиб, дар айни замон барои адабиётшиносии тоҷик муҳимму саривактӣ ва зарур мебошад. Ҳарчанд оид ба паҳлуҳои мухталифи рӯзгору осори Шавкати Бухорой дар адабиётшиносии форс -тоҷик мақолоту таҳқиқоте анҷом ёфта бошанд ҳам, вале онҳо фарогири куллияи рӯзгору эҷодиёти шоир нестанд. Аз ин ҷиҳат, ин таҳқиқот аз моҳияти илмӣ бархӯрдор буда, дар адабиётшиносии муосири тоҷик арзиши баланди илмиро молик аст, зеро ба таври комил бори аввал мақоми Шавкати Бухорой дар адабиёти форс-тоҷик муайян карда шуда, фаъолияти эҷодӣ, махсусияти жанрии осори манзум, сабку услуб ва бадеияти ашъори ӯ мавриди таҳқиқоти фарогири илмӣ қарор дода шудааст. Дар ғазалсарой яке аз шоирони муваффақи адабиёти форсу тоҷик будани Шавкати Бухорой дар диссертатсия собит шуда, соҳиби сабки хос будан ва нақши шоиста доштани шоир дар таҳаввулу такомули адабиёти форс-тоҷики асри XVII, алалхусус рушди жанри ғазал, дар асоси ашъори ӯ мушаххас карда шудааст. Диссертатсияи Наимзода Қудратулло Қаҳор ба таҳқиқи ҳамин масоил бахшида шуда, ҷиҳатҳои гуногуни мавзӯҳои осори шоирро инъикос мекунам. Аз ин рӯ, метавон иброз дошт, ки мавзуи диссертатсия ҳамачиҳата таҳқиқ шуда, хулосаҳои мушаххаси илмӣ ва эътимоднок дар 25 банд бароварда шудаанд.

Автореферати кор моҳият ва андозаи таҳқиқи мавзуи мавриди назарро дар бар гирифта, ба мундариҷаи диссертатсия қомилан мувофиқ аст.

Дараҷаи омӯхта шудани мавзӯ хеле фарогир буда, аз вусъати таҳқиқот дарак медиҳад, зеро ҳарчанд то имрӯз оид ба рӯзгору осори Шавкат пажӯҳишоте анҷом ёфта бошанд ҳам, вале таснифоти жанрии осори шоир, сабку услуби фардии ӯ ва таъсирпазириву таъсиргузории сухани

нагирифта буд. Аз ин чихат, диссертатсияи мазкур таҳқиқоти тозаи илмӣ дар адабиётшиносии тоҷик ба ҳисоб рафта, иқдоми нав дар ин соҳа мебошад.

Объекти таҳқиқро нусхаҳои чопӣ ва дастнависҳои девони шоир, ки дар онҳо осори манзуми Шавкати Бухорӣ фароҳам омадаанд ташкил дода, ҳамзамон, зимни қиёси ашъори ин суҳанвар девонҳои шеърӣ як зумра қаламкашон мавриди истифода қарор гирифтаанд.

Навоварихое, ки дар диссертатсия зоҳир мешаванд, ин дар ғазалсароӣ шоири муваффақ будан, соҳиби сабки хос будан ва нақши шоиста доштани Шавкат дар таҳаввулу тақомули адабиёти форсу тоҷики асри XVII мебошад. Ҳамзамон, кӯшиш карда шудааст, ки саҳми шоирро дар таҳаввули суннатҳои адабӣ, ба монанди навҷӯӣ ва маъниофарӣ муайян созад.

Ин таҳқиқот дорои аҳамияти назарӣ ва амалӣ буда, дар он саҳми Шавкат, минҷумла нақши ғазалиёти шоир дар таҳаввул ва тақомули ғазали форсӣ-тоҷикии асри XVII, мавриди таҳқиқи ҷудогонаи илмӣ қарор гирифтааст. Андешаҳо ва дастовардҳои илмӣ дар диссертатсия баёншударо, ки дар шакли хулосаҳо зикр шудаанд, метавон дар навиштани таърихи таҳаввули ғазал дар садаи XVII, сабки ҳиндӣ ва мароҳили инкишофи он мавриди истифода қарор дод.

Масъалаҳои асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, дар муқаддимаи диссертатсия, 5 боб, 26 фаслу зерфасл, хулоса ва адабиёту тавсияҳои илмӣ фароҳам омада, баррасии ҳудро ёфтаанд. 21 мақолаи таҳқиқотии муаллиф, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд, ифодакунандаи хулоса ва натиҷагирӣҳои илмӣ диссертант мебошанд.

Бо вучуди он ки диссертатсия ва автореферати он дар дараҷаи баланди илмӣ ва доираи талаботи расмӣ қори илмӣ навишта шудааст, аммо як қатор камбудихоро ба ҳайси эрод баён медорем, ки ислоҳи онҳо барои хубтар шудани қор хидмат хоҳанд кард:

1. Дар автореферат иқтибосҳои назмӣ ба ҳайси намуна аз осори Шавкати Бухорӣ хеле кам оварда шудаанд. Истифодаи бештари онҳо барои тақвияти андешаҳои илмӣ муҳаққиқ созгор буд.

2. Дар фасли охири боби 4 дар бораи таъсирпазирии шоирони муосири турк аз ашъори Шавкати Бухорӣ сухан меравад, агар ин баҳс дар робита ба шеърӣ муосири тоҷик ҳам ҷараён мегирифт, боз ҳам беҳтар мебуд.

Бояд гуфт, ки эродҳои зикршуда ҷузъӣ ва ислоҳшаванда буда, ба арзиши илмӣ рисола наметавонанд ҳалал ворид созанд. Аз ин ҷиҳат, метавон гуфт, ки диссертатсияи доктории Наимзода Қудратулло Қаҳор дар мавзӯи «Шавкати Бухорӣ ва мақоми ӯ дар адабиёти форс-тоҷик» ҳамчун таҳқиқоти анҷомёфта ва комилан ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси— 10.01.00 - Адабиётшиносӣ (10.01.01 - Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ) мебошад.

Муқарриз, доктори илмҳои филологӣ,
профессори кафедраи таърихи адабиёти
тоҷики Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

М.О. Солеҳов

«18» феввали соли 2026.

Нишони: Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе,
н.Фирдавсӣ, кӯчаи “50-солагии Тоҷикистон”,
хонаи 23, ҳуҷраи 19. Тел: (+992) 981-06-78-75

Имзои М.О. Солеҳовро тасдиқ менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Шодихонзода Э.Ш.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.
Тел.: (+992-37) 221-62-25; факс: 227-15-10
E-mail: info@tnu.tj

«18» феввали соли 2026.